

ZILAH – ZALÁU – ZILLENMARKT

Vicsai Zsolt

KONGLOMERÁTUM- LÉT ZILAHON

Tizenhét éve élek Zilahon – hogy jövök én ahhoz, hogy Zilahról írjak? Mit ér ez a tizenhét év azok idejéhez képest, akik itt nőttek fel, itt jártak iskolába, netán felmenőik is több nemzedéken át itt éltek, tősgyökeresedtek? Ez a szöveg tehát nem szólhat a zilahiságról, legfeljebb a zilahivá levés egyes pillanatait villanthatja fel.

Kezdő élményem a várossal kapcsolatban, hogy mennyire nehezen lehet eljutni ide vasúton. Azokban a városokban, ahol korábban éltem, megszűre elhallatszott az éjjeli-hajnali vonatfütyty, ami kamaszos képzeletemben egyet jelentett a modernitás folyton zakatoló lendületével. Itt bezzeg hallgatózhattam untig, a vasútállomást már 1978-ban a városon kívülre költöztették, Zilah a távolsági buszok meg a használt autók városa, meg különben is egy ideje vonattal inkább a ráérősek és türelmesek közlekednek.

Hajnali vonatfütytyök helyett viszont egyszer csak kakaskukorékolásra lettem figyelmes, ami a panelek között „felejtett” egyik magánház udvaráról érkezett. Ez a különlegesség a közeli főút folyamatos berregésével keverve finom nüanszát adta annak az eklektikának, amelyről nem is olyan rég Szabó Árpád nyugalmazott tanárkollégám beszélt a *Hepehupában*: „Zilah ma is furcsa arculatú város. Építészeti szóhasználattal mondhatnám azt sarkítva, hogy ’eklektikus’. A geográfus azt mondaná, hogy egy konglomerátum.”

„Eklektikus” konglomerátum – hm, ebben a konglomerátumban inkább a modernitás elemei az uralkodók, de időnként belekukorékolnak a régi világ hangjai is. Megpróbálom néhány képben leírni, mit is jelent egy magamfajta, vidékről jött srácnak mindez.

Jelenti azt a mindennapos tapasztalatot, hogy tömbház-odúmból kilépve műanyag zsákokból kitüremkedő kartonhegyekbe botlom, mert a földszinten üzlethelyiségek vannak, ahonnan a hátsó kijáráthoz hordják a felesleges holmit. Jelenti a városközpontot éppen csak elkerülő teherforgalmat,

amint a Kossuth utcán végigdübörög, és jelenti a hosszas várakozást, hogy hátha lesz egyszer valódi elterelőút meg errefelé haladó autópálya. Jelenti annak a dühödt építészeti lendületnek az emlékét, amit bárki megtapasztalhat a város főútőérének számító „Bulevárdon”, ahol a tízemeletes tömböktől nem látni sem a város református templomát, sem a katolikust, de a szomszédságukban létesített, keskeny sávban elnyújtózó parkot is alig. (A zilahi magyarok szerint ezekkel a túlméretezett panellakásokkal a két egyházi épület szó szerinti és jelképes háttérbe szorítása is célja volt a Ceaușescu-rezsimnek, és elhelyezésüket szemlélve igazuk is lehet a vélekedőknek. De a szűkös patak völgybe épített nagyvárosi utca is olyan lett tőlük, mint valami konténerszállító hajó.)

Elhagyatott gyárépületeket, omladozó műhelyeket és a helyükön kisarjadt en-gros-kat, autószerelő alkalmatosságokat, egyebeket is jelent bőszegesen a zilahi konglomerátum.

Ezeket látva, ennek a „miliónek” a kipárolgását lélegezve többször eszembe jut a *Valami Amerika* egyik emblemikus jelenete, melyben a három fivér egy kocsmában találkozik, hogy közülük a pénztelen filmrendező bejelentse filmötletét, de amikor *A bűnös város* címet közli öccseivel, a két tesó „bűvös”, illetve „büdös városnak” hallja azt a zajban...

A városkép ellentmondásaival szemben vannak itt azért szigetek is, ahol feltöltődhet az ember. Ilyen a már emlegetett parkocska, melyet valamikor a Parcul Central Municipal (Municipiumi Központi Park) hangzatos névvel látott el a városvezetés, és ahova kisebbik lányomat szoktam elkísérni, ha bicajozni támad kedve; de ilyen a várost délről kelet-nyugati irányban határoló Meszes is a mély patak völgyeivel és méretes bükkfáival. Szilágyi Domokossal elmondható róla, hogy „frissül a fáradtság itt, ahol a konok csönd üget”.

Szellemi gyarapodás tekintetében elsősorban a *Költészet tavasza* című fesztivált említhetem, melyen magyarországi és erdélyi magyar költők, versfaragók tartanak közös felolvasást szilágysági román társaikkal – néhány felszínessége ellenére a román–magyar kulturális közeledés szép példája ez. De szükséges szót ejteni a Pro Teatru Egyesületről is, amelyik 2018 óta román nyelvű színházi előadások sokaságát importálta a városba, és arra törekszik, hogy stúdiószínházat létesítsen itt. Magyar színházat sajnos csak ritkán látni, a bérletrendszer idestova húsz éve nem működőképes, helyette lelkes magyartanárnők szokták diákjaikat Kolozsvárra vinni. Szellemi feltöltődéseim apró szigete olykor a Tulipán könyvesbolt is, ahol a kortárs magyar irodalom legújabb műveivel a leghamarabb találkozhatom, de ha te-

hetem, a városi könyvtárba is be-betérek, mert eddig mindig profi kiszolgálásban volt részem. Végül, de nem utolsósorban hadd említsem meg a Color Print nyomda nyugalmát is – itt szoktam örvendezni akkor, ha a *Hepehupának* küldött szövegekből Major Istvánék keze alatt összeáll a teljes laptest.

„Eklektikus” konglomerátum ez a város – és a lakosairól még nem is beszéltem. Szilágyi István írta róluk *Katlanváros* című 1974-es esszéjében: „Sorssal elégedetlen s rajta változtatni legtöbbször mégis képtelen emberek. Magukat fennszóval biztatgatók: »Majd csak másként lesz; egyszer még jobbra fordul« – azért fennszóval, mert valójában ezt maguknak sem hiszik el. »Hiszem, ha látom«-emberek. S ha valaha is jobb világ ígérkezett, első dolguk nem az öröm, hanem a kétkedés volt: »Nyugtával dicsérd a napot! Várjuk ki a végét! Ennek még megisszuk az árát valahol.« Aki azt mondta: »Sohse volt úgy, hogy valahogy ne legyen« – az már optimistának számított. De mindez csak most, évtizedek távolságából sejlik bennem így, talán még messzibbről, az általam meg sem élt időből hallom szavukat.” Azt hiszem, hogy a zilahinak született és kolozsvárivá lett író utolsó mondatára figyelve én is remélhetem, hogy az a konglomerátum-lét és lakossággyarapodás, ami a múlt század hatvanas éveitől alakította az itteni életet, minden furcsasága ellenére mégiscsak némi frissességgel és több optimizmussal töltötte meg az itt élők lelkületét. Én ebben bízva élem itt az életem.

ZSIBÓ – JIBOU – SIBEN

Viorel Mureșan

FELHŐSZÁMOLÓ

Számomra a Szilágy megyei Zsibó városka egy olyan toposz, melyet 38 évnyi tanárkodás után sajátítottam el. A földrajza, szabálytalanságaival és mágikus helyeivel kérelhetetlenül nyomódott a költészetembe, mint valami száraz bélyeg. Az ottani lények és tárgyak majdnem lírai arcélet kaptak. Így hát ne csodálkozzon, ha egyes válaszaimnak költői hangja lesz. Személyi nélkül laktam Zsibón, és csak annyira ismertem meg a belső életét, amenny-